

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Esteban Igartua Gabilondo

*Bergara,
Gipuzkoa
(1929-2015)*

Aurkibidea

Biografia

Elosu auzoko Kantera baserrian jaio zen 1929an. 3 urte zituela umezurtz geratu zen gurasoak eta anai-arrebak hil egin zitzaizkiolako, eta izebak hazi zuen Arangurentxo baserrian. Umetatik baserriko lanak egitea egokitu zitzaion. Basalgon ibili zen eskolan. Abere-hiltzaile lanetan ibili zen Bergaran zenbait urtez, baina gero Fagor lantegian egin zuen lan jubilatuta. Aristizabal baserriko Maria Angeles Larrañagarekin ezkondu zen eta orduetik bertan bizi da. Elkarrizketa egin zitzaionean bertan zegoen Maria Angeles emaztea ere.

Zintak

BER-111

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane
- **Data:** 2008-07-24
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Hiru urterekin umezurtz geratu zen

- **Erref:** BER-111/002
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:00:59. **Bukatu:** 00:02:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Hiru urte zituela, guraso gabe geratu zen. Hasieran, amaren jaiotetxera eraman zuten, Atxotegira. Gero, Arangurentxo baserrira, hango senideengana. Ez du orduko oroitzapenik. Bere lehenengo oroitzapenak gerra garaikoak dira. Zazpi urte zituen. Frontetik aldentzeko, Legazpin egon zen bera, eta osaba-izebak, berriz, Bergaran.

2. Basalgoko eskolan, abadearekin eta Elortza maisuarekin

- **Erref:** BER-111/004
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:03:33. **Bukatu:** 00:04:57

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Komunio txikia egin ostean hasi zen eskolan, Basalgo auzoan. Irakaslerik ez zegoen eta abadea izan zuten maisu. Goizean "monagillo" lanak egin eta arratsaldean eskolara. Handik urtebetera Elortza izeneko maisua etorri zen. Harekin hiru urtez ibili zen. Komunio handia egin zuenean, 11 urterekin, eskola utzi eta baserrira lanera. Gerora, gau-eskoletan ibili zen.

3. Abere-hiltzaile lanean; ganadu kooperatiba auzoan

- **Erref:** BER-111/006
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:06:50. **Bukatu:** 00:09:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserrria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

Baserrietan abere asko hiltzen zen eta beti izan zuen zaletasuna. Soldadutzatik etorri ostean, abere-hiltzaile ("matarife") lanean ibili zen Bergaran. 13 urte egin zituen lan horretan. Geroago, auzoko 8 baserri elkartu, kooperatiba osatu eta ganaduak ipini zituzten (80 behi). Baina ganaduen gaitza sartu zen eta kooperatibak ez zuen luze iraun. Kooperatiba desegin zenean, Fagor lantegian hasi zen, eta bertan lan egin zuen, harik eta erretiroa hartu arte.

4. Ganaduak oinez hiltegira

- **Erref:** BER-111/008
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:10:15. **Bukatu:** 00:12:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

<p>Ganaduak oinez eramaten ziren hiltegira. Beste herri batzuetatik gutxi batzuk ekartzen zituzten kamioietan. Baina ez zen ohikoena, herri guztietan zeuden hiltegiak eta. Ganadu-hiltzea nola izaten zen. Gaur egungoarekin alderaketak. Gaur egun katean lan egiten dute (4-5 pertsonak), baina lehen pertsona batek egiten zuen prozesu guztia.</p>

5. Hiltegira eramaten ziren abereak

- **Erref:** BER-111/009
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:12:26. **Bukatu:** 00:14:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

Txahalak eramaten ziren gehien hiltegira, baina bestelako abereak ere bai: txerriak, bildotsak... Baita zaldiak ere. Izan ere, zaldi haragia saltzen zuen harategi bat zegoen orduan Bergaran. Inguruan ez zegoen zaldi asko eta Gasteizko batek ekartzen zituen. Txerria gantxoa sartuta hiltzen zen, gaur egun bezalaxe.

6. Ardi-zain Arangurentxo baserrian

- **Erref:** BER-111/012
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:17:04. **Bukatu:** 00:20:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Arangurentxo baserrian 70 bat ardi zituzten. Udarari Kiruetako txabolan edukitzen zituzten eta neguan etxean. Arto-irina ematen zitzaaien jateko. Bildotsak saldu egiten zituzten. Neguan izaten zen lanik handiena. Bildotsak kentzen zitzaizkienean, esnea jetzi behar ardiei. Gero, gaztak egiten zituzten. Berak ez zuen ikasi. Arangurentxoko amandreak egiten zituen gaztak eta saldu egiten zituzten gero.

7. Etxeko gaiak otorduetan

- **Erref:** BER-111/014
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:21:02. **Bukatu:** 00:23:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserriko gaiak jaten zituzten: babak eta urdaia. Arraina gutxi. Domeketan garbantzuak eta aza. Afaltzeko porru-patatak. Gaztainak eta sagar erreak. Horiek ziren ohiko jatorduak. Goizean baratxuri-zopa urdai zati batekin. Neguan artoa eta esnea. Jatekoa lurrezko lapiko zabalean jartzen zen mahai erdian eta denek handik jaten zuten.

8. Arangurentxo baserrian sagardo asko egiten zen

- **Erref:** BER-111/015
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:23:07. **Bukatu:** 00:24:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

Sagar-arbola asko zegoen Arangurentxo baserrian eta sagardo asko egiten zuten etxean. 700 litroko bi barrika handi eta beste txikiago batzuk betetzen zituzten. Saldu ere egiten zuten. Inguruetatik (batez ere Soralezetik) jendea etortzen zitzaion meriendatzera.

9. Ardoa egun berezietan; gari-lanak auzolanean

- **Erref:** BER-111/018
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:25:34. **Bukatu:** 00:26:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Egun berezietan bakarrik edaten zen ardoa: gari-jotzeetan, garia ereitea amaitzean zenean eta halakoetan. Garia ebakitzen auzolanean ibiltzen ziren. Arangurentxo baserrian heltzen zen garia beranduen. Garia ereiten zenean "galafarixa" egiten zen.

10. Garia jotzeko hiru era

- **Erref:** BER-111/020
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:26:52. **Bukatu:** 00:29:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Garia azaroan ereiten zen eta uztaillean jaso. Gari-jotzea auzolanean egiten zen. Jotzeko hiru era ezagutu dituzte. Lehenengoa: eguzkitan sikatzen eduki eta harlauzan kolpatuz. Bigarrena: makinarekin; azaoa sartu eta atera, eta alea kentzen zion. Lastoa osorik gordetzen zen ganbaran, ganaduarentzat. Azkenik, makina aurrerratuagoa: lastoa osorik sartu eta berak banatzen zituen lastoa eta alea.</p>

11. Igandean mezara ez joatea bekatu

- **Erref:** BER-111/024
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:31:42. **Bukatu:** 00:33:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

<p>Jaiero meza egoten zen Basalgon. Bera umeak zaintzen geratzen zen, etxekoak mezara joateko. Haiek etorritakoan, bera kalera joaten zen mezara. Geroago bi meza ipini zituzten Basalgon, jendearentzat erosoagoa izan zedin. Derrigorra zen mezara joatea. Goizeko sei eta erdietan egoten zen lehenengo meza Bergaran. Norabait joatea edo jai hartzea nahi bazuten, lehenengo meza hori entzutera joan behar.</p>

12. Basalgoko abadeak; abade-etxea; abadearekin harremana

- **Erref:** BER-111/025
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:33:16. **Bukatu:** 00:36:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Hiru abade ezagutu ditu Basalgon. Lehenengoa Hermenegildo Gabilondo. Hura zahartu zenean, Oiartzungo abade bat etorri zen. Gerora don Imanol, hura ere oiartzuarra. Auzoan bertan bizi zen lehenengo abadea, "damaikasía"rekin. Abade-etxea nolakoa zen. Auzokoek urtean gurdikada bat egur eman behar zioten abadeari. Gero, eskolako mutikoek txikitu behar egur hura. Baserrietara konjurua egitera joaten zenean, oilaskoak eta arrautzak ere ematen zitzaizkion abadeari.

13. Errespetu handia abadeari

- **Erref:** BER-111/026
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:36:01. **Bukatu:** 00:36:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika

Laburpena:

<p>Errespetu handia zioten abadeari; "gaur egungo jainkoa baino handiagoa" zela dio. Abadearen aurrean txapela kendu behar eta baita eskuan muin eman ere. Berorika hitz egiten zioten.</p>

14. Basalgoko Santiago jaiak

- **Erref:** BER-111/028
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:37:13. **Bukatu:** 00:40:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:

<p>Gazte asko zegoen Basalgo auzoan eta beraiek antolatzen zituzten jaiak. Santiago jaiak ospatzen dira eta urtean behin egoten zen erromeria. Plazan hautsa harrotzen zela-eta, baldeekin ura jasotzen ibilita dago. Zer egoten zen jaietan: meza, boleta, pilota partiduak... eta arratsaldean erromeria. Bolatokia non zegoen lehen. Inguruko soinu-joleak egoten ziren normalean. Santa Ana eguna ere ospatzen zen.</p>

15. Gau batean bi neska-laguntze; orduko bidezidor estuak

- **Erref:** BER-111/030
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:41:23. **Bukatu:** 00:43:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Gau baten bi neska-laguntze egin omen zituen, neskak beldurtu egiten zirelako. Lehen leku guztietara oinez joaten ziren. Bide estuak izaten ziren; bi pertsona ez ziren elkarren ondoan kabitzen.

16. Soldadutzatik astebururo etxera

- **Erref:** BER-111/034
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:47:39. **Bukatu:** 00:50:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:

Soldadutza Donostian egin zuen. Lehenengo hiru hilabeteetan Oiartzunen egon ziren, instrukzioak egiten. Orduan ez zen etxera etorri, baina gerora asteburu guztietan etortzen zen. Etxeko ogia eta gazta eramaten zituen bueltan, astea pasatzeko. Egunean ogi txiki bat ("txuskoa") besterik ez zieten ematen. Ondo pasa zuen soldadutza.

17. Soldadutzako kontuak: logelak, kuartela garbitzea...

- **Erref:** BER-111/035
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 00:50:00. **Bukatu:** 00:53:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:

Urte eta erdi egin zituen soldadutzan. Hiru hilabete etxean egin zituen, baimenarekin. Guardia bakarra egin ei zuen. "Sección de transmisiones" sailean egon zen. Nolako oheak izaten zituzten. Atezainak egoten ziren logeletan eta egunez ezin izaten ziren ohera joan. Kuartela garbitzea txandaka egiten zuten. Frakak ohe azpian sartzen zituzten, lisatzeko.

18. "Sección de transmisiones"en soldadutzan

- **Erref:** BER-111/037
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:54:11. **Bukatu:** 00:55:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:

"Sección de transmisiones" sailean egon zen soldadutzan. Pertsiana antzekoekin morse kodea erabiltzen zuten. Beste batzuk irratiekin egoten ziren. Sukaldean lan egiten zutenek lan handia izaten zuten, nahiz eta ondo jan.

19. Gerra garaian Arangurentxotik alde egin behar

- **Erref:** BER-111/038
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:55:32. **Bukatu:** 00:57:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Zazpi urte zituela, gerra hasi zen eta Arangurentxo baserritik alde egin behar izan zuten, frontea zutelako inguruan. Osaba-izebak Bergaran egon ziren eta bera Legazpin beste osaba batekin. Idiak ere berarekin batera Legazpira. Oinez joan ziren.

20. Legazpitik etxera itzulera gerra sasoian

- **Erref:** BER-111/040
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:58:46. **Bukatu:** 01:01:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

<p>Zazpi hilabete egin zituen Legazpin, frontea Bergaran egon zen denbora. Arangurentxo baserrira itzuli zirenean, arbi asko zegoen hazita, batere zaindu gabe, eta hura ateratzen ibili ziren. Bestela ez zuten kalterik izan etxean.</p>

21. Gerra sasoiko oroitzapenak

- **Erref:** BER-111/041
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 01:01:05. **Bukatu:** 01:02:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Gerra garaiko oroitzapenak. Alde egin zuten Arangurentxo baserritik eta ez zuen berak soldadu askorik ikusi. Gogoan du Kirueta mendi aldetik tiro batzuk nola bota zituzten.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com